

S. F.

**"Bilddokumente römischer Technik",
Fritz Kretzschmer, Düsseldorf 1958 :
[recenzja]**

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 7/3, 383-384

1962

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ewolucyjnej od greckiej filozofii przyrody po czasy współczesne. W części II historia ewolucjonizmu uwzględniona została w rozdziale o dyskusji nad czynnikami ewolucji (lamarkizm, darwinizm, neolamarkizm, neodarwinizm i mutacjonizm, s. 1—47). Wydawnictwo pomyślane jest jako skrypt dla młodzieży szkół wyższych, stąd też brak w nim dokumentacji źródłowej poszczególnych cytatów, sformułowań i myśli. Niemniej jednak autorów cechuje doskonała znajomość przedmiotu i dlatego liczne są w publikacji godne podkreślenia sformułowania i tezy dotyczące zagadnień współczesnych i historycznych. Słusznie na przykład rozróżniono merytoryczne i historyczne związki w zakresie idei ewolucji w dziejach nauki oraz wydobyto znaczenie metody geograficznej w ewolucjonizmie.

J. Bb.

A. B. Ditmar, *Ot Skifii do Elefantiny, Żiżń i putieszestwija Gierodota*, Gosudarstvennoje Izdatielstwo Geograficeskoj Literatury, Moskwa 1961, s. 85.

Herodot, ojciec historiografii i geografii, znawca znacznych obszarów Europy, Azji i Afryki, budził od dawna żywe zainteresowanie wśród historyków rosyjskich, m.in. dzięki opisaniu południowej Rosji. Dwa znakomite przekłady *Dziejów Herodota* (lata 1763—1764 i 1828) oraz inne fragmentaryczne tłumaczenia i opracowania są wymownym dowodem tego zainteresowania. W popularnym zarysie podróży Herodota Ditmar streścił najbardziej interesujące opisy przyrody i ludów wielu krajów starożytnego świata, szczególnie zaś południowej Rosji (Scytii). Ukazały one kolejno: *Młodość Herodota* oraz podróże: *Po wybrzeżu Morza Egejskiego*, *Do dalekiej Scytii*, *W Międzyrzecze (Eufrat i Tygrys)*, *Do kraju piramid*, *Do północnej Libii*, *Po wojennych szlakach faraonów (Mała Azja)*, *Do miejsc historycznych bitew*.

J. Bb.

Fritz Kretzschmer, *Bilddokumente römischer Technik*, VDI-Verlag, Düsseldorf 1958, s. 104, ilustr. 158.

Broszura Kretzschmera stanowi opatrzony dość obszernym omówieniem album 158 fotografii i rysunków obrazujących wielostronnie stan techniki rzymskiej okresu Cesarstwa. W lecie 1958 r. Stowarzyszenie Inżynierów Niemieckich (VDI) zorganizowało wystawę poświęconą technice rzymskiej, a omawiana publikacja stała się w pewnym stopniu katalogiem wystawy. Podstawową jej wartość stanowi oparcie się o fotografie autentycznych rzymskich płaskorzeźb, obrazów i budowli. Rysunki współczesne — to głównie schematy konstrukcyjne wyjaśniające działanie mechanizmów i urządzeń uwidoczniionych na oryginalnych przekazach, mapy i plany omawianych budowli i instalacji. Należy tu podkreślić staranność i przejrzystość w ich opracowaniu.

Zebrałe materiały uszeregowano w 15 rozdziałach poświęconych m.in. takim dziedzinom techniki, jak okrętownictwo, technika wojenna, kanalizacja, wodociągi. Jak można było się spodziewać, najszerzej reprezentowane są te dziedziny techniki, których ślady pozostały w ruinach budowli. Ponad połowę publikacji obejmują materiały związane z techniką inżynieryjno-budowlaną. Zwraca uwagę szerokie potraktowanie techniki sanitarnej, pokazano bowiem nie tylko powszechnie znane akwedukty, ale szczegółowo omówiono wodociągi miejskie, instalacje cen-

tralnego ogrzewania, wyposażenie i konstrukcję term itp. Mało ilustracji natomiast dotyczy takich technik, jak hutnictwo, górnictwo, włókiennictwo, i rzemiosł, określanych dziś jako usługowe. Pokazano jednak kilka interesujących reprodukcji fresków i reliefów poświęconych tej tematyce.

Ilustracje opatrzone popularnym, dość ogólnikowym komentarzem, który niewiele może dać nowemu historykowi techniki. Cenny natomiast jest wykaz podający, gdzie znajdują się pokazane w albumie oryginalne dokumenty.

S. F.

Iz istorii francuzskoj nauki. Sbornik statiej. Izdatielstwo Akademii nauk ZSRR, Moskwa 1960, s. 182.

Institut Historii Przyrodznawstwa i Techniki Akademii Nauk ZSRR opublikował niewielki zbiór artykułów opracowanych przez rosyjskich historyków nauki, poświęcony wybranym zagadnieniom z dziejów nauki francuskiej i jej wybitnym przedstawicielom, takim jak: Buridan, Kartezjusz, Lagrange, Poisson.

Praca dotyczy głównie historii fizyki i matematyki obejmując okres od XIV do XX w. *Zagadnienie przestrzeni i czasu u paryskich nominalistów* omawia W. P. Zubow; D. D. Iwanienko zajmuje się francuską szkołą fizyki teoretycznej, a B. G. Kuzniecowa analizuje związki między Kartezjuszem i fizyką współczesną. Interesujący jest też syntetyczny artykuł F. A. Miedwiediewa *Francuska szkoła teorii funkcji zmiennych rzeczywistych na przełomie XIX i XX w.*

ed

Ludi russkoj nauki. Oczerki o wydajuszczichsia diejatielach jestiestwoznanija i techniki. Matematika, miechanika, astronomija, fizika, chimija, pod red. I. W. Kuzniecowa, Gosudarstwennoje izdatielstwo fizyko-matematycznej literatury, Moskwa 1961, s. 600.

W roku 1948 ukazała się pod auspicjami Akademii Nauk ZSRR dwutomowa praca zbiorowa *Uczeni rosyjscy*. Po kilkunastu latach zaplanowano pod tym samym tytułem czterotomowe wydawnictwo, znacznie rozszerzone i poprawione. Całość będzie zawierała ponad 250 szkiców omawiających życie i twórczość rosyjskich uczonych od XVIII w. do połowy XX w. (z pominięciem żyjących). Pierwszy, wydany tom publikacji obejmuje szkice o matematykach, astronomach, fizykach, chemikach i mechanikach, drugi obejmuje geologów i geografów, trzeci — przedstawicieli biologii, medycyny i nauk rolniczych, czwarty — przedstawicieli nauk technicznych i architektury. W nowym wydaniu liczba szkiców powiększyła się więcej niż dwukrotnie, pierwotne opracowania zostały przeredagowane i rozszerzone nowymi materiałami w zakresie historii nauki rosyjskiej. W poszczególnych grupach nauk przyjęto układ chronologiczny, według daty urodzenia uczonego.

Tom pierwszy zawiera 56 biogramów uwzględniających obok dokładnego *curriculum vitae* przebieg i charakterystykę działalności naukowej oraz wkład pracy uczonego do nauki rosyjskiej i światowej. Na końcu opracowań autorzy podali bibliografię ważniejszych prac oraz literaturę o danym badaczu. Szkice napisane są przez znanych uczonych, członków radzieckiej Akademii Nauk: A. J. Arbuzowa, S. I. Wawilowa, S. I. Wolfkowicza, P. J. Koczinow, G. S. Landsberga, L. S. Lejbenzona, A. E. Poraj-Koszica, W. I. Smirnowa, W. G. Fiesenkowa,